

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SİVRİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/47098

Karar Tarihi : 11/6/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Mehmet SİVRİ

Vekili : Av. Vahap SÜRÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların incelenmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu aleyhine Düzce 1. Aile Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde ziynet eşyalarının iadesi talebiyle boşanma davası açılmıştır. Başvurucu da aynı taleplerle karşı dava açmış, dava dilekçesinde esasa yönelik taleplerinin yanı sıra Mahkemenin yetkisine dair itirazını dile getirmiştir. Mahkeme 26/5/2016 tarihli kararla karşılıklı boşanma davalarının ve başvurunun ziynet alacağı talebinin reddine, davacı ve karşı davalı eşin ziynet alacağı talebinin kısmen kabulüne hükmetmiştir.

3. Taraflar, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu, temyiz dilekçesinde hem boşanma talebinin reddi kararına hem de ziynet alacağı talebinin reddi ile karşı tarafın ziynet alacağı talebinin kısmen kabulü kararına karşı itirazlarını ileri sürmüştür. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 1/10/2018 tarihli kararla başvurunun yetki itirazının Mahkemece hadise şeklinde incelenmeden karara bağlandığı gerekçesiyle temyiz edilen hükmün bu sebeple bozulmasına, bozma sebebine göre tarafların sair temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

4. Mahkeme, bozma sonrası kendisine gelen dosyada öncelikle Yargıtayın kararı doğrultusunda yetki itirazını incelemiş ve itirazın reddine karar vermiştir. Esasa yönelik olarak da 18/2/2020 tarihli karar ile karşılıklı boşanma davalarının reddine, başvurunun ziynet alacağı talebinin reddine, davacı ve karşı davalı eşin ziynet alacağı talebinin kısmen kabulüne hükmetmiştir.

5. Taraflar söz konusu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş ve önceki temyiz itirazlarını tekrarlamıştır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 4/11/2020 tarihli kararlar tarafların boşanma davalarına yönelik temyiz itirazlarının yersiz olduğuna hükmetmiştir. Bu hükmün gerekçesi olarak da Mahkeme tarafından bozma kararı gereğince hüküm verilmesi karşısında bozmanın kapsamı dışında kalarak kesinleşen yönleri ait temyiz itirazlarının incelenmesinin artık mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucunun ziynet eşyalarının iadesi taleplerinin reddine yönelik itirazının ise kabulüne hükmeden Yargıtay, hükmün bu kısım yönünden bozulmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, kısmen onama kısmen bozma kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuş; 1/10/2018 tarihli bozmanın kapsamı dışında kalan itirazlar yönünden inceleme yapılmadığını, dolayısıyla kesinleşen bir hüküm bulunmadığını belirtmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesince 1/6/2021 tarihli kararlar karar düzeltme talebinin reddine ve 490 TL idari para cezasına hükmedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 21/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; boşanma kararına karşı yaptığı temyiz itirazlarının kararın kesinleştiği gerekçesiyle incelenmediğini, söz konusu itirazların karar düzeltme dilekçesinde ileri sürüldüğü hâlde dikkate alınmadığını, ayrıca aleyhe idari para cezasına da hükmedildiğini, bu şekilde gerekçeli kararın temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleştiğini belirterek hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yukarıda belirtilen şikâyetlerinin özü boşanma davasına yönelik temyiz incelemesi yapılmadığı hâlde sehven kesinleştirildiğini iddia ettiği karar nedeniyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Bu kapsamda başvurunun bu kısmının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (*Mohammed Aynosah* [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

12. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (*Özkan Şen* [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Somut olayda başvurusunun boşanma davası ile ziynet alacağı talebinin reddi kararları ve davalı eşin ziynet alacağı talebinin kabulü kararı yönünden temyiz kanun yolunda ileri sürdüğü iddiaların incelenmediği görüldüğünden mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu anlaşılmıştır.

14. Yukarıdaki anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

15. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan* [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

16. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akçol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

17. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 371. maddesinde Yargıtayın hangi sebeplere istinaden bozma kararı verebileceği düzenlenmiş; 373. maddesinde ise temyiz edilen kararın kısmen veya tamamen bozulabileceği, Yargıtayın bozma kararı üzerine mahkemesince bozmaya uygun olarak karar verildiği takdirde bu karar karşı temyiz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.

18. Somut olayda başvurusunun ilk temyiz talebine ilişkin olarak 1/10/2018 tarihinde Yargıtayca yapılan inceleme neticesinde temyiz edilen hükmün sadece başvurusunun Mahkemece incelenmeyen yetki itirazı yönünden bozulduğu, boşanma davası ile ziynet alacağına ilişkin kurulan hüküm yönünden ileri sürülen itirazların ise şimdilik incelenmesine yer olmadığına hükmedildiği görülmüştür. Bozma kararı doğrultusunda Mahkeme tarafından yapılan incelemede tekrar hüküm kurulmuştur. Başvurucu, bu karar üzerine boşanma davası ile ziynet alacağına ilişkin kurulan hüküm yönünden kararı yeniden temyiz etmiştir. Yargıtay ise başvurusunun itirazlarına yönelik yaptığı incelemede bozmanın kapsamı dışında kalarak kesinleşen yönleri ait temyiz itirazlarının incelenmesinin artık mümkün bulunmadığına, boşanma davasına yönelik temyiz itirazlarının yersiz olduğuna hükmetmiştir.

19. Yargıtay, bozma dışında kalan iddiaların kesinleştiğini belirtmişse de söz konusu iddialara yönelik Mahkemenin temyizi kabil olmak üzere karar verdiği ve Yargıtayca

da bu iddialar yönünden hiçbir inceleme yapılmadığı görülmektedir. Yargıtayın daha önce temyiz incelemesinde karar vermediği ve incelemeyi daha sonraya bıraktığı bir meseleyi, bu konunun daha önce kesinleştiğini belirterek incelememesi kanun hükmünün hatalı uygulanmasından kaynaklanmaktadır (bkz. § 17). Dolayısıyla Yargıtayın somut olgularla açık bir çelişki arz eden bu değerlendirmesine istinaden gerçekleşen mahkemeye erişim hakkına müdahalenin kanuni dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Ahmet Kartalkuş* ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 490 TL maddi ve 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak

yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Düzce 1. Aile Mahkemesine (E.2018/807, K.2020/127) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.